

УДК 658.8

АНАЛІЗ ДОСВІДУ УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ
ANALYSIS OF EXPERIENCE OF IMPROVEMENT OF INNOVATIVE
PROCESS

Федулова І.В. Fedulova I.V., к.е.н., НУХТ

Анотація. Розглядаючи інноваційний процес, як основний чинник економічного розвитку, автор аналізує історичну трансформацію концепцій і підходів до інноваційного процесу і визначає його особливості в сучасних умовах господарювання.

Annotation. An innovative process comes forward the *basic* factor of *economic* development. In the article historical transformation of conceptions and approaches is analysed *to* the innovative process and *his* feature in the modern terms of menage.

Ключові слова: інновації, інноваційний менеджмент, інноваційний процес.

Keywords: innovations, innovative management innovative process.

Вступ. Формування інноваційної економіки потребує розробки нової ідеології, що орієнтується на нововведення, і пронизує все суспільство. На сучасному конкурентному ринку боротьба йде не за володіння ресурсами, матеріальними цінностями, а за схильність до нововведень, до всебічного оновлення. У сучасному виробництві, яке спирається на досвід і знання, на передній план виступає задача мобілізації особистих і духовних ресурсів.

В сучасній літературі обґрунтовуються основні принципи концепції нової інноваційної управлінської культури. Серед них виділяють:

1. Пріоритетність властивості до одночасних і взаємопов'язаних інновацій в техніко-технологічній сфері, в управлінні на всіх рівнях економіки і у відношенні з клієнтами, окремими групами клієнтів і суспільством в цілому.

2. Визнання центральної ролі творчих людських ресурсів.

3. Схильність до інноваційних перетворень, розвиток нових високотехнологічних, наукомістких служб і прагнення до високої якості

залежать не від матеріальних інвестицій, а від інвестицій в нематеріальну сферу (в розвиток особистості, в систему відносин, в інноваційну культуру, в оформлення прав інтелектуальної власності, в інтелектуальний і іміджний капітали).

4. Нова якість мислення на основі моральних принципів, що вироблені цивілізацією.

5. Трансформація пріоритету «якість за рахунок збільшення собівартості продукції, послуг і технологій, управління і організації відносин з клієнтом і суспільством» в пріоритет «якість при збереженні або зниженні собівартості», тобто пріоритет «якість при підвищенні продуктивності».

6. Глобалізація менеджменту [1].

Таким чином, сьогодні суспільний розвиток здійснюється завдяки децентралізації та диверсифікації національних економік окремих країн, їх інтеграції у нові міжнародні утворення. Ці обставини призводять до значних змін у житті людства і, як наслідок, до формування якісно нового суспільства: суспільства, заснованого на знаннях [2].

Розвиток сучасної економічної науки показує, що знання сьогодні перетворюються на ефективне виробництво. Традиційні економічні ресурси – капітал, земля, робоча сила – поступаються місцем ефективному менеджменту. Індустріальне суспільство з його характерними ознаками: розвиненим ринком праці і капіталу, наприкінці 20 століття переходить у постіндустріальне суспільство, в якому домінують інформація та знання, і яке має принципово нову соціальну організацію. Адже при обміні інформацією (знаннями), фактично відбувається не зміна власника, як у випадку обміну традиційними для індустріального суспільства економічними ресурсами, а об'єднання нового та старого власників довкола об'єкта обміну [3].

Друга половина 20 сторіччя довела, що наукове знання, утілене в нові технологічні розробки, є потужним генератором економічного зростання як на макрорівні так і на мікрорівні. За рахунок базисних нововведень в галузі мікроелектроніки, обчислювальної техніки, інформатики, нових матеріалів,

біотехнології відбулися крупні структурні зрушення в традиційних галузях обробної промисловості. Одночасно з'явилися нові великі ринкові ніші, пов'язані із задоволенням якісно інших потреб, які не існували раніше, а сформувалися в результаті технічного прогресу особистих і виробничих потреб. Освоєння цих ринкових сегментів стало одним із важливих джерел зростання валового внутрішнього продукту і створення нових робочих місць.

Постановка завдання. Аналіз досвіду нововведень дозволяє побачити певні закономірності й існуючі зв'язки, які обумовлюють структуру, динаміку інноваційних процесів та їх ефективність. Аналіз результатів досліджень, а також інноваційної практики зарубіжних і вітчизняних підприємств дозволяє визначити закономірності розвитку інноваційних процесів, виявити основні принципи і критерії їх моделювання.

Одержані результати. Інноваційна спрямованість економічних процесів, яка притаманна сучасній світовій економіці, довела неефективність організаційних структур і методів традиційного менеджменту, які не враховують зростаюче значення неуречевлених форм і нетрадиційних якісних факторів економічного зростання. На зміну традиційним концепціям і принципам менеджменту приходять нові моделі інноваційного управління – інноваційний менеджмент. Таким чином інноваційний менеджмент розглядається як один із чисельних різновидів функціонального менеджменту поряд з інвестиційним, фінансовим, стратегічним, виробничим і кадровим менеджментом.

Якісні зрушення в сучасній економічній теорії підтверджують той факт, що відбулося значне перегрупування факторів і джерел, які визначають економічний розвиток. Традиційні ресурси економічного зростання пов'язані з поступовим наближенням до фізичних меж їх використання, зниженням ефективності та збільшенням витрат на природоохоронні заходи. А це в свою чергу підтверджує, що домінуючою в моделі економічного зростання повинна стати система інноваційних процесів, наукових знань, нових технологій і послуг.

Інноваційна діяльність являє собою процес постійного оновлення різних сторін діяльності фірми. Вона включає в себе не тільки технічні і технологічні розробки, але й будь-які зміни, що покращують всі сфери діяльності підприємства, а також розробки в управлінні процесом нових знань. Інновації можна розглядати як процес удосконалення і збалансованості різних площин діяльності фірми.

Інноваційний процес – це перетворення нових видів і способів людської життєдіяльності в соціально-культурні норми і зразки, що забезпечують їх інституціональне оформлення та інтеграцію, і закріпленні в сфері матеріальної і духовної культури суспільства.

Інноваційний процес визначається сукупністю робіт в сфері інноваційної діяльності, які регламентовані етапами їх організації, ресурсними можливостями, стадіями еволюції наукового знання від зародження перспективної ідеї створення нової техніки, технології або нової продукції до їх комерціалізації в умовах конкуренції.

Інноваційний процес можна розглядати з різним ступенем деталізації і з різних позицій. Розглянемо три основні підходи до визначення сутності інноваційного процесу:

-Це паралельно-послідовне здійснення науково-технічної діяльності, інвестицій і маркетингу.

-Це зміна фаз життєвого циклу продукції від виникнення ідеї до її науково-технічної розробки і практичної реалізації.

-Це процес фінансування науково-технічної розробки і розповсюдження нових продуктів та послуг.

Інноваційний процес розглядається в більшості літературних джерел, як процес послідовного перетворення ідеї в товар через етапи фундаментальних, прикладних досліджень, конструкторських розробок, маркетингу, виробництва і збуту. Іноді інноваційний процес розглядають, як процес комерціалізації нововведень. Тобто інноваційний процес – це процес створення, освоєння і

поширення тих техніко-економічних ідей, практичне застосування яких призводить до отримання певного суспільно-економічного ефекту. [4]

Для дослідження інноваційних процесів потрібно враховувати такі особливості інноваційної діяльності:

- невизначеність результатів пошуку в науковому, технічному, економічному чи комерційному аспектах;
- залежність її від прогресу в наукових знаннях;
- індивідуальний характер життєвого циклу інновації залежить від різноманітних багатьох чинників;
- зростання складності досліджень та інновацій;
- потреба акумуляції значних ресурсів, в тому числі і інвестиційних;
- необхідність часу для виконання значного комплексу завдань для доведення інновації до комерційного результату;
- особливості системи мотивації створення інтелектуальної вартості.

Система формування інноваційного процесу розвивалася в часі так само, як у часі змінювалася вагомість і розвиток тих продуктивних сил або факторів виробництва, які найбільше сприяли економічному розвитку країн, галузей і підприємств.

Визначення закономірностей інноваційного процесу дозволяє зрозуміти його сутність і визначити діапазон функціонування організаційних систем з метою якісного управління впровадженням нововведень. Серед закономірностей виділяють наступні [5]:

1. Закономірності динамічної рівноваги. Нововведення порушують рівновагу системи, тому важливо знайти баланс між тенденціями функціонування і змінами, щоб забезпечити гнучку рівновагу організаційної системи.
2. Закономірності адаптації нововведення і середовища. Потрібно враховувати найбільш вагомі різноманітні параметри нововведень,

щоб забезпечити ефективність численної трансформації його в різних сферах впровадження.

3. Закономірності ускладнення організаційних структур. Впровадження кожного нововведення визиває чисельну кількість наслідків, які потрібно прогнозувати, що визиває потребу у формуванні оптимальних інноваційних організаційних структур з метою найкращого сприйняття відповідних змін.
4. Закономірність первісності продуктивних нововведень по відношенню до забезпечуючих. В системі управління інноваційною діяльністю потрібно робити основний акцент на оновлення продукції, що випускається, що, в свою чергу, потягне зміни в засобах праці, структурах управління, методах оцінки праці керівників тощо.
5. Закономірності змін інноваційного ефекту. Результат нововведення на стадії експерименту за звичай вище, ніж в умовах його тиражування, так як тут проявляється вплив спеціального контролю і психологічного підйому під час експериментування.
6. Закономірності потенційної регресії. Потрібно завжди пам'ятати, що поразка першого впровадження нововведення дискредитує наступні.
7. Закономірності комплексності інноваційного процесу. Досвід доводить, що не буває чисто технічних або економічних нововведень, так як кожне із них має свої соціальні, психологічні й інші аспекти та наслідки.
8. Закономірності соціального дискомфорту. Для успіху нововведень потрібні певні умови соціального дискомфорту і бажання його побороти. Ситуація недосконалості процесу діяльності проявляє протиріччя між тим, що організація змогла б зробити завдяки своїм можливостям і тим, що вона актуально здійснює в термінах використання цих можливостей.
9. Закономірність іррадіації. Нововведення в одній сфері визиває ланцюг змін в інших, суміжних сферах діяльності.

Високий рівень техніко-технологічних досягнень, співпраця зі споживачами, прогнозування майбутніх потреб ринку дозволяє підприємствам виробляти стратегію розвитку, яка базується на інноваційній діяльності. Таким чином, у сучасному світі можна виділити три тенденції, які впливають на розвиток інноваційного процесу і тісно переплітаються між собою:

- розвиток нових технологій;
- глобалізація пропозиції і попиту;
- індивідуалізація і динамізм поведінки споживача.

Процеси інновації відіграють важливу роль на підприємстві, їх ефектом є тривала здатність до створення, впровадження і дифузії – дій, які ведуть до збільшення вартості. Основні фактори впливу можуть бути зведені у три групи:

1. Мотиваційне забезпечення інноваційної діяльності – це стимулювання інноваційної активності особистості;
2. Інноваційні ресурси – це інтелектуальні можливості кадрів, матеріально-технічні, інформаційні, фінансові ресурси;
3. Організаційно-управлінські структурні характеристики щодо проведення інноваційної діяльності.

Перша група факторів розглядає підтримку, схвалення, взаємодію, обернений зв'язок та інші важливі складові в системі побудови мотиваційного механізму. Це фактори, які відповідають за створення в колективі інноваційного клімату, наявність цільових положень. Ідея лише тоді стає інновацією, коли рішення, що засновано на цій ідеї, прагне до визнання в суспільстві. В умовах індустріальної економіки робітники знаходяться в залежності від підприємця, так як вони можуть заробляти собі на життя лише в рамках виробничого процесу, який ним організований, і вони легко замінюються. Але в сучасних умовах їй протиставляється інша модель. В ній в центрі виробництва є не процес, а продукт, основну долю вартості якого складають нематеріальні активи. Для створення такого продукту набирається команда, в якій кожний працівник має особливі індивідуальні якості, що роблять його заміну неможливою. В нових умовах працівники повинні

винагороджуватись не тільки за відпрацьований час і лояльність до хазяїна, але й виходячи із отриманого результату.

Друга група впливає на якісні і кількісні характеристики ідей і визначає багатоваріантність і селективність інноваційного процесу. Кожен етап інноваційного процесу передбачає наявність широкого кола ресурсів для проведення відповідних робіт. В інноваційному підприємстві набуває особливого значення створення нових механізмів і форм забезпечення ресурсами. Це механізм венчурного фінансування інноваційної діяльності, механізми і правові аспекти створення інформаційної бази, система передачі інформації тощо.

Третя група розглядає рівень централізації, формалізації і складності організації. Всі стадії інноваційного процесу від фундаментальних досліджень до ринкового успіху, тісно взаємопов'язані і взаємообумовлені. Тому для забезпечення ефективності інноваційного розвитку важливе значення мають системні структурні взаємодії, які можуть забезпечити спадкоємність стадій і неперервність процесу в часі. Ці фактори ядро проявляють себе в умовах нерозвинутої ринкової інноваційної інфраструктури і недосконалості ринкових механізмів.

В залежності від етапів розвитку і становлення моделей інноваційного процесу ці фактори можуть визивати зміни в інноваційному процесі. В таблиці проведений аналіз характеристик основних факторів впливу в процесі еволюції інноваційних моделей розвитку.

Таблиця. Основні фактору впливу в еволюції моделей економічного процесу

Еволюція моделей інноваційного процесу	Основні фактори впливу		
	Характеристика мотиваційного забезпечення	Характеристика інноваційних ресурсів	Організаційно-управлінські структурні характеристики
Лінійна модель інноваційного процесу	Кожен елемент інноваційного процесу зацікавлений тільки	Розподіл праці і ресурсів на основі власних потреб і виявлених	Розподіл праці, спеціалізація

	в своїх кінцевих результатах	пріоритетів	
Інноваційний процес на основі концепції попиту	Результат і його розподіл досягається у вигляді ефекту від реалізації інноваційної маркетингової стратегії	Розподіл інноваційних ресурсів націлений на вирішення конкретної задачі задоволення потре споживача в інноваційній продукції	Спеціалізація, кооперація
Інтегрована модель інноваційного процесу	Розподіл результату виконання стратегічної програми в залежності від зусиль і витрачених ресурсів між всіма елементами інноваційного процесу	Акумуляція і кооперація зусиль і ресурсів стратегічного керівництва компанії з керівництвом наукових досліджень і розробок	Кооперація, інтеграція
Інтеракційна модель інноваційного процесу	Розподіл ефекту в залежності від результату діяльності міжфункціональних зв'язків та інтеграції в межах самого підприємства і партнерства з контрагентами	Акумуляція міжнародних логістичних потоків фінансів, технологій, знань, управління, людей, товарів	Кооперація, інтеграція, координація
Мережева модель інноваційного процесу	Розподіл синергетичного ефекту між всіма учасниками стратегічної інтеграції	Акумуляція ресурсів міжфункціональних інтегрованих структур	Координація

Висновки. Таким чином інноваційний процес потрібно розглядати, як багатоваріантний, альтернативний вид діяльності, який являє собою складний, динамічний, відкритий комплекс взаємопов'язаних між собою явищ від зародження наукової ідеї до її комерціалізації. Комплексність процесу додає

особливої важливості до методів і прийомів управління інноваційною діяльністю. Крім того інноваційні процеси як об'єкт управління характеризуються багатоваріантністю і невизначеністю і за своєю сутністю є стохастичні. Це визначає особливості методології і організації інноваційного менеджменту.

Для якісного аналізу моделей інноваційного процесу потрібно визначити:

- сукупність підсистем і елементів інноваційного процесу;
- рівень ієрархії вказаних підсистем і елементів;
- сукупність визначених характеристик цих підсистем і елементів;
- сукупність функцій кожної складової підсистеми, в разі необхідності елемента, в залежності від рівня деталізації проблеми.

Інновації - це результат комплексної взаємодії між різними учасниками та інститутами. Технічні зміни не проходять лінійно, а через систему позитивних зворотних зв'язків. В центрі даної системи знаходяться компанії і те, як вони організують виробництво і інновації, і канали, через які вони отримують доступ до зовнішніх джерел інформації.

Література.

1.Филин С.А. Концепция новой инновационной управленческой культуры и глобальный менеджмент//Инновации, 2006, №3 с.69-74

2.Гаузнер Н. Новая концепция трансформации капитализма//МЭ и МО, 1994, №10.-с.181-184

3.Хименко О. Україна інноваційна: реалія чи обрії? (спроба інсайту у трьох частинах з прологом та епілогом// Інтелектуальна власність, 2005, №9, с.31-42

4.Чухрай Н., Патора Р. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві: Підручник.-К.:КОНДОР,2006.- 398 с.

5.Конев И.В. Закономерности инновационных процессов//Инновации, №7, 2005, с.61-63